

Fig. 1. Kirken set fra sydøst. Foto EN 2010. – *The church seen from the south east.*

KLAKRING KIRKE

BJERRE HERRED

Historisk indledning. Christen Holck til Barritskov synes i 1490'erne at have besiddet patronatsretten over Barrit og Klakring kirker (jf. s. 1265). Efter reformationen tilhørte patronatsretten Kronen, der 1687 afhændede kirken til kancellisekretær Peder Rodsteen til Langholt og Sønder Elkær.¹ Han solgte den samme år til Henrik Bille til Skerrildgård, hvis arvinger 1703 overdrog den til oberst Valdemar Reedtz til Barritskov.² Kirken tilhørte herefter Barritskov (fra 1804 stamhuset Rosenkrantz), indtil den 1914 overgik til *selveje*.

Anneksforhold. Sognet, der siden reformationstiden har været anneks til As, havde i den sidste katolske tid præst fælles med Barrit (jf. s. 1265). Juelsminde blev 1913, efter at have fået egen kirke, et kirkedistrikt under Klakring Sogn; byen er 1979 udskilt som et selvstændigt pastorat.

Kirkegods. Kirken ejede fra katolsk tid en gård ('kirkegård') i Klakring, der betalte landgilde til kirken. Øvrighedsretten (herligheden) til gården blev efter reformationen bestyret af lensmanden over Stjernholm Len (jf. s. 1020 ff.), indtil Kronen 1580 overdrog

herligheden til Gjord Pedersen (Galt) til Tyrrestrup og Palsgård.³ To kirkejorder i Vesterby var skænket af en selvejerbonde på den betingelse, at brugsretten skulle følge gården mod en årlig landgilde til kirken på 6 tdr. byg. Kancelliet bekræftede 1634 denne brugsret, idet den daværende selvejerbonde, Hans Christoffersen, kunne bevise, at 'hans forfædre i gammel tid' havde givet de to jorder til kirken. Andre kirkejorder var 1634 af lensmanden bortfæstet til 'færgemanden i færgehuset ved Klakring færge', for at denne kunne betjene de rejsende med heste og vogn, 'da der er en fjerdingvej fra stranden til Klakring By'.⁴

To mænd i Klakring, Nis Nielsen og Jes Hansen, blev 19. dec. 1579 ved Viborg Landsting idømt 3 marks bøde, fordi de imod aftale ikke havde givet møde ved kirken for at »bryde neder aff taarnen«.⁵ Sognemændene beklagede 1594, at deres kirke var meget 'bygfældig' og at de ikke havde midler, så den igen kunne 'bygges og forbedres'. Kongen bød lensmanden sørge for, at de kirker i Bjerre Herred, der havde 'forråd', hver efter sin formue kom kirken til hjælp.⁶

Det middelstore sogn (1801: 517 indbyggere), der som nævnt tidligere også omfattede Juelsminde, havde indtil udskiftningen 1776 kun én landsby, Klakring, og kun ét ejerlav. Kirken ligger frit noget vest for byen på det høje morænebakkeland godt 2 km fra kysten. Der var tidligere færgefart til Bogense (jf. ovf.), og herfra modtog kirken 1684 en ladning mursten.⁷

Kirkegården (fig. 3), der oprindeligt har udgjort et kvadratisk jordstykke (jf. fig. 2), er o. 1889 udvidet mod øst.⁸ Den omgives af *kampestensdiger*, hvoraf det østre er flyttet ud i forbindelse med udvidelsen, idet der dog er bevaret en rest af det gamle, sydøstre hjørne. Indhegningen ('muren om kirkegården') var i begyndelsen af 1700-tallet meget forfalden, og manglerne blev gentagne gange påtalt af provsten. 1720 hedder det, at 'umælende kreaturer' fordærver gravene, og 1722 var muren så slet, at 'både små og store hoveder går over og ilde håndterer jord og grave'.⁹ 1819 skulle stendiget omlægges og forhøjes,¹⁰ og 1863 og de følgende år blev det omsat fra grunden. Kirkegården bevarede længe sit græstæppe og

blev 1862 betegnet som 'simpel' (i betydningen almindelig eller normal). De gamle afsnit blev 'planeret' (gravtuerne udjævnet) og jorden udparcelleret i faste gravsteder i forbindelse med udvidelsen 1889.⁸

Hovedindgangen fra kirkepladsen i syd består af en port og en låge, lukket af nyere jerngitre mellem granitpiller. En lignende indgang er o. 2007 etableret i øst i forbindelse med anlæggelsen af en ny parkeringsplads. †*Indgange*. 1614 betaltes for 'stål til hænger og jern' til kirkegårdslågen.¹¹ Snedkeren lavede 1682 nye fløje til port og låge,⁷ mens en muret kirkegårdsport 1722 trængte til kalk og mønningssten.⁹

Beplantning. Et stort egetræ syd for koret blev fældet 1918, og 1920 blev der plantet en 'genforeningslind' på kirkepladsen.⁸ Træet ses på luftfotoet 1947 (fig. 3), der samtidig viser kirkegården omgivet af elm og blomstrende hestekastanjer. Synet fandt 1935, at nogle af buksbomhækkene var for høje.

Bygninger omkring kirkegården. Et *ligkapel* af røde mursten vestligst på kirkepladsen er opført

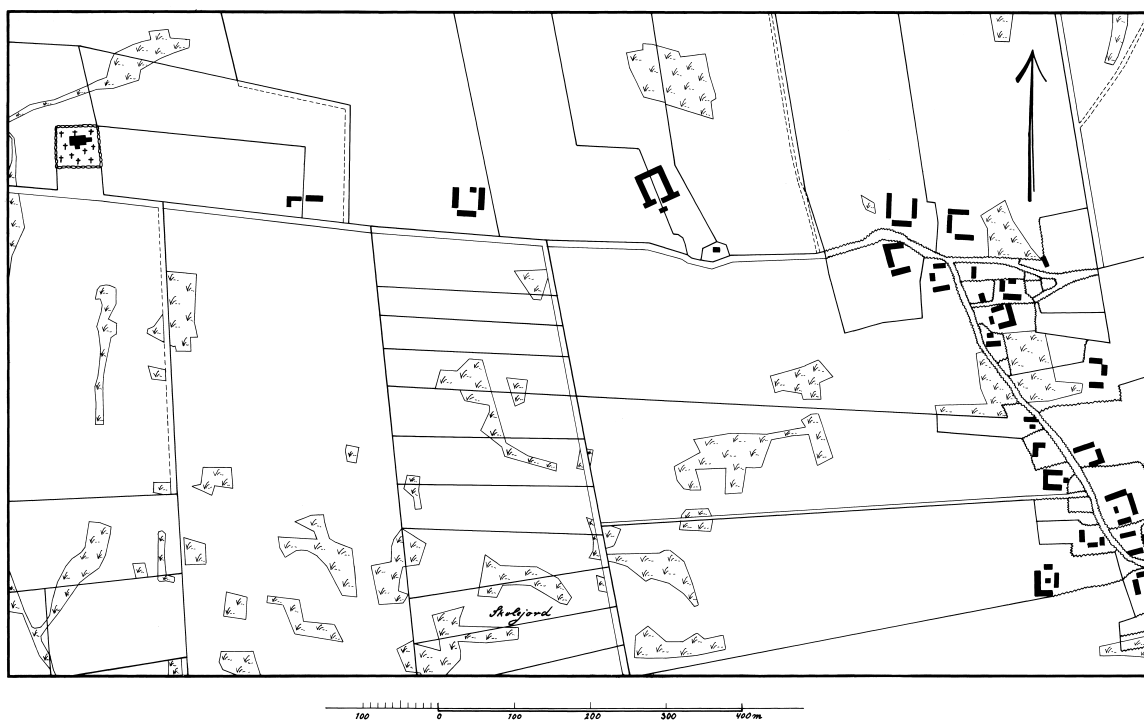

Fig. 2. Matrikelkort 1819. Tegnet af Anne Brinch Thomsen 1989. – Cadastral map.

Fig. 3. Luffoto af kirken set fra sydøst. Foto Sylvest Jensen 1947. KglBibl. – Aerial photo of the church seen from the south east.

1925 efter tegning af arkitekt Viggo Norn. Et beboelseshus sydøst for kirkegården er erhvervet af kirken i 1988 og bruges 2011 som graverkontor og mødelokale. Et *fattighus* til to familier syd for kirkegården var opført 1846 og blev nedrevet 1944.¹²

†*Klokkestabel* og *klokkeophæng*. Klokken hang 1681 i en fritstående, tømret stabel på kirkegården, betegnet som 'tårnet', det følgende år som 'klokkehuset'.⁷ Inden opsætningen af en tagrytter 1868 over kirkens vestende (jf. s. 1384) var klokken flyttet til en 'klokkestol' af egetræ ved korets østgavl, der var næsten lige så høj som koret selv.¹³

Kirken er rejst på en øst-vest-vendt bakkeryg med fald til alle sider, stærkest mod vest. Koret ligger på højningens højeste sted.

BYGNING

Oversigt. Kirken, der er opført af munkesten, hører til de yngste på egnen og er formentlig først bygget o. 1400. Sit nuværende udseende har den fået ved en ombygning og restaurering 1868-71 (sandsynligvis under ledelse af arkitekt Vilhelm Carl Puck). Bygningen består af højgotisk kor og skib, opført i to etaper, samt underdelen af et senmiddelalderligt tårn i vest, der har mistet sine øvre etager 1579. Et nyere våbenhus i syd har o. 1870 afløst et ældre. Over kirkens vestgavl er 1868 opsat en tagrytter. *Orienteringen* er omtrent solret.

Arkitekt Fritz Uldall bestemte (1894) teglstenskirken til at være i 'gotisk stil', mens J. B. Løffler (1879) opfattede kampestenspartier nederst i skibets langmure som rester af en romansk kampestenskirke, der o. 1350 var blevet afløst af den nuværende teglstenskirke. Den sidste opfattelse, der næppe er holdbar, har siden været lagt til grund for beskrivelserne i *Trap Danmark*.

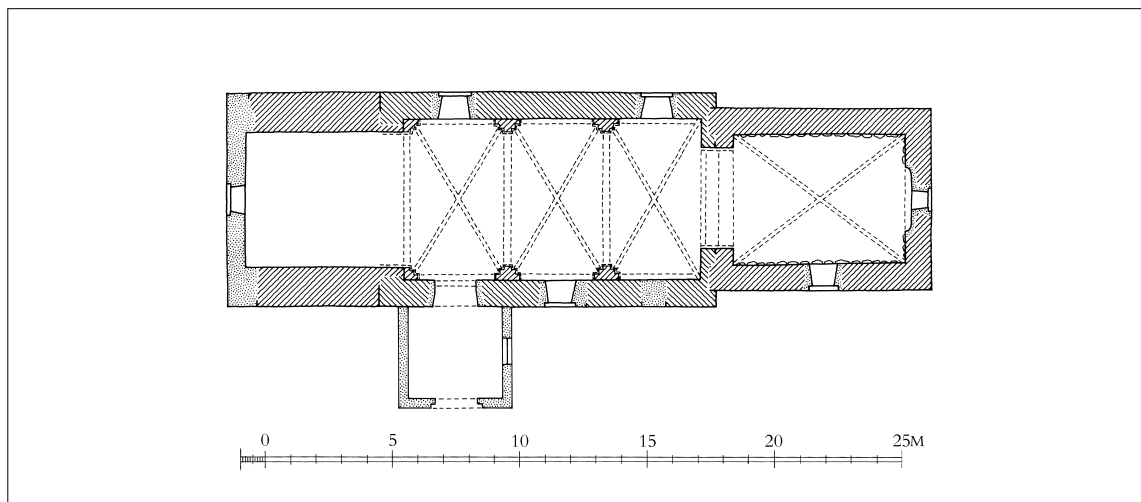

Fig. 4. Grundplan. 1:300. Tegnet af Merete Rude 2011 efter opmåling ved arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen 2001, suppleret af NJP. – *Ground plan.*

*Teglstenskirken*s grundplan er den traditionelle romanske med to dørsteder vestligt i skibet, men uden vinduer i nordsiden. At dømme efter de tilmurede vinduer i skibets sydside (se ndf.) må kirken være opført forholdsvis sent, muligvis først på dronning Margrethe I's tid. Den kan derfor meget vel have haft en forgænger (af træ?), hvorom vi dog ikke har nogen viden. Som nævnt

nedenfor må kampestenspartierne nederst i skibets langsider opfattes som samtidige med teglstensmurene.

Byggeriet må være gennemført i *to etaper* og indledt med det aflange, hvælvede kor, der formentlig har været tænkt som østre ende af et smalt langhus.¹⁴ Efter en pause (muligvis kun kort) er man fortsat vestover, idet planerne nu

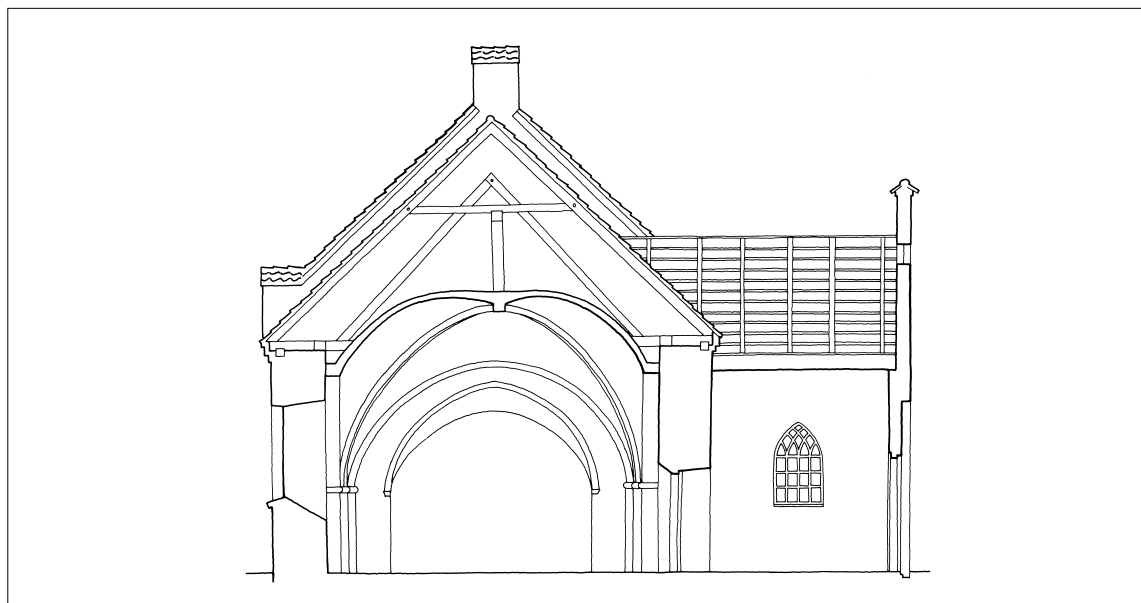

Fig. 5. Tværsnit af skib og våbenhus set mod øst. 1:150. Tegnet af Merete Rude 2011 efter opmåling ved arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen & Bech-Jensen 2001. – *Cross-section of nave and porch seen towards the east.*

Fig. 7. Udsnit af korets nordmur (s. 1379). Foto Mogens Vedsø 2011. – *North side of chancel, section.*

bagmurene af rå kamp, undtagen sydvæggen, der af hensyn til vinduerne er muret af tegl. En undersøgelse af væggene under hvælvene umuliggøres af et tykt lag cementpuds.

Af gamle åbninger er kun bevaret sporene af sydsidens to vinduer. Syddøren er stærkt udvidet, og $\dagger$ norddøren, hvis plads man fornemmer i ydermuren, er lukket senest o. 1870. *Vinduerne* (jf. fig. 8), der 1856 er tilmuret i flugt med facaden,¹³ står udvendig med deres smukt formede, spidsbuede halvstensstik. De er udført nøjagtig på samme måde og måler 175×90 cm med bund ca. 2,2 m over terræn.

Indre. Vest for korbuen, der som nævnt er muret samtidig med koret, er opført endnu en spids, fallet bue, hvis afsæt flugter med den første bue, og hvis vederlag markeres af en fælles cementpudset rundstav. Buens egentlige bestemmelse er at

bære skibets østre *gavltrekan*t ovenover. Denne er to sten tyk og indeholder en oprindelig, fladbuet dør, der forbinder tagrummene over kor og skib. Skibets vestre $\dagger$ gavlspids har haft en tilsvarende tykkelse.

Skibet har oprindelig stået med et fladt $\dagger$ *træløft*, der forsvandt ved indbygningen af de senmiddelalderlige hvælv.

Datering. Landsbykirker af teglsten er sjældne i det meste af Jylland. Bygningen kan sammenholdes med småkirkerne i Hodde og Ho (*DK Ribe* 1353 og 1470), der er henholdsvis ældre og yngre end Klakring.¹⁵ Vinduernes spidsbuede, (høj)gotiske form viser, at den må være noget yngre end nabokirken i As (s. 1350), og en datering til tiden hen imod 1400 bekræftes vel af, at nordsiden er uden vinduer. Korets langstrakte form og dets rektantede hvælvribber kunne tale for samme tidsfæstelse.

Fig. 8. Udsnit af skibets sydvmur (s. 1380). Foto Mogens Vedsø 2011. – *South side of nave, section.*

Fig. 9. Kirken set fra nordøst. Foto Mogens Vedsø 2011. – *The church seen from the north east.*

Ændringer og tilføjelser. I senmiddelalderen, formentlig o. 1500, blev skibet dækket af hvælv, og der rejstes et tårn ved vestsiden og et våbenhus ved sydsiden. Tårnets øvre stokværk er nedtaget 1579, mens våbenhuset er afløst af et nyt ved restaureringen o. 1870.

Skibets tre fag *krydshvælv* er af den udbredte sengotiske type i Århus Stift. Kapperne hviler på falsede piller med (nu stærkt overpudsede) afrundede kragbånd og på helstens spidse skjold- og gjordbuer; ribberne indledes nederst som kvarte sten. Hvælvene har overribber med trin af halve sten.

Af (†)tårnet ved skibets vestende er bevaret murene i syd og nord op til en højde i flugt med skibets murkrone, muret af munkesten i munke-skifte. Tårnunderdelen er jævnbred med skibet, og murene er, som det er sædvane, noget tykkere end kirkens, godt 1,5 m.¹⁶ Vestmuren er reduce-

ret betydeligt i tykkelsen ved en nymuring med moderne sten måske ved midten af 1800-tallet. Ved opsættelsen af en tagrytter nogle år senere, 1868, blev det nordvestre hjørne ommuret på ny, der påsattes en kam, og et stort spidsbuet vindue i midten blev ommuret og forsynet med en støbejernsramme. Før tårnets opførelse brød man en bred, spidsbuet arkade i skibets vestmur, så tårnrummet åbner sig mod kirken i sin fulde bredde. Arkaden, hvis vanger og bueslag falder sammen med skibets hvælvbue, er udstyret med afrundede kragbånd svarende til hvælvpillernes i skibet. Tårnets tømstmur har formodentlig hvilet på skibets tågavltrekan, men der er nu intet murværk tilbage over rejsehøjde.

Om de øvre tætagers væd vi blot, at de blev taget ned o. 1579, sandsynligvis fordi de var brøstfældige. Ved nedbrydningen var sognemændene pålagt en fælles arbejdspligt, der dog ikke blev ydet

af alle gårde. To mænd, Nis Nielsen og Jes Hansen, blev således idømt en bøde for ikke at være mødt op for at 'bryde ned af tårnet' (jf. historisk indledning). Efter nedbrydningen fik tårnunderdelen tag fælles med skibet, og klokken hængtes i en $\dagger$ stabel på kirkegården (jf. ovf.). Tårnrummet, der fremtræder som en forlængelse af kirken, får lys gennem et stort spidsbuet vindue i vest. Det har nu bræddeloft, der siden 1842 har stået gipset.¹³ Rummet har formentlig oprindelig været dækket af et hvælv. Tegningen 1867 (fig. 10) viser tårnunderdelens $\dagger$ gavlspids uden kam. Et ønske 1959 om at genrejse et tårn over underdelen blev frarådet af Nationalmuseet.¹⁷

Det tidligere $\dagger$ våbenhus (jf. fig. 10) var en lav, beskeden bygning, hvidtet og teglhængt, hvis indvendige mål 1862 blev angivet til $5\frac{1}{2} \times 6\frac{1}{4}$ alen (ca. $3,5 \times 4$ m). Murtykkelsen kendes ikke og dermed heller ikke alderen, men huset må snarest være kommet til i senmiddelalderen. Forud for nedbrydningen var der indsat et støbejernsvindue i østsiden, og døren havde fået spidsbuet form. Langs væggene var der i begge sider en (formentlig muret) bänk; gulvet var lagt med røde mursten.⁸

Koret stod indtil restaureringen o. 1870 med en $\dagger$ kamtakket gavl (jf. fig. 10), vel fra senmiddelalderen.

Vedligeholdelse og istandsættelser. Omtalt er allerede tårnets nedbrydning 1579. Nogle år senere, 1594, beklagede sognemændene, at kirken var meget forfalden, uden at det dog præciseres hvori manglerne bestod. Istandsættelsen skulle efter kongens bud udføres for midler fra de øvrige kirker i herredet (jf. historisk indledning).

Synet fandt 1819, at tag og mur var vel vedligeholdt.¹⁰ Kirkens 'indgangsdør' (syddøren?) blev 1855 udvidet til 7 kvartér (ca. 110 cm),¹³ formentlig fordi det da var blevet skik at tage ligkisten ind i kirken forud for begravelsen på kirkegården. Kirken var under reparation 1860, da bl.a. loftet i tårnrummet fik fornyet sit gipsdække.¹³ Dens udseende ved midten af 1800-tallet fremgår af en lille pennekitse (fig. 10), der 1867 blev udført af landmåleren F. Hansen. Den hvidkalkede og teglhængte kirke fremtrådte da som nævnt med en kamtakket gavl i øst.

De nuværende støbejernsvinduer er indsat 1856 og leveret af Stallknechts Jernstøberier (mærket »Stallknecht Horsens«).¹³ Vinduerne er spidsbuede og står nu udvendig med hvidtede false. Vinduet i skibets sydside er, som det blev påbudt af provsten, sænket $\frac{3}{4}$ alen i forhold til de to tidligere, nu tilmurede $\dagger$ vinduer, der havde været i brug indtil da.

Fig. 10. Kirken set fra sydvest forud for ombygningen 1868-71. Den da hvidkalkede kirke ses med det gamle $\dagger$ våbenhus (s. 1382). Skitse af landmåler F. Hansen 1867. Efter *Kirker og bygninger fra Geodætisk Instituts arkiv*, 1974. – The church seen from the south west before the rebuilding of 1868-71. The then whitewashed church is seen with the old $\dagger$ porch.

Fig. 11. Kirken set fra sydvest. Foto Mogens Vedsø 2011. – *The church seen from the south west.*

Ombygningen og restaureringen 1868-71 er efter alt at dømme udført under ledelse af arkitekt Vilhelm Carl Puck, der 1865 havde åbnet egen tegnestue i Århus. Hans navn nævnes ikke i de sparsomme arkivalier, men meget tyder på, at kirkeejeren, grev Fr. Chr. Rosenkrantz Scheel, har benyttet ham som arkitekt til de arbejder, der i de følgende år blev foretaget på Barritskovs to øvrige kirker (jf. Barrit s. 1275 og Vrigsted s. 1313). Den unge arkitekt synes således først at have været engageret i Klakring, hvis nye tagrytter til forveksling ligner den i Årslev Kirke (Randers Amt), som Puck vides at have ladet opsætte samme år, 1868.

Arbejdets gang kan nogenlunde følges i kirkens og provstiets synsprotokol. Endnu 1862 blev kirken udspækket og kalket ude og inde; 1865 ønskede man 'klokkestolen' ved koret's østgavl flyttet ud på kirkegården eller erstattet af et klokkespir. Den sidste løsning blev foretrukket, og 1866 fore-

lå der et overslag og en ikke navngiven tegning til et 'spir', som meldtes opsat ved synet i sommeren 1868. Året forinden, 1867, fandtes skibets 'over-tømmer' brøstfældigt, og da også koret trængte til en istandsættelse, blev det henstillet til kirkeejeren, at der blev foretaget en *hovedreparation*. Herefter hedder det lakonisk ved synet 5. juni 1871, at restaureringen (nu) er fuldført og har omfattet 'såvel kirkens ydre som dens indre' (jf. altersølvet fig. 17), skænket af kirkeejeren samme år.

Ved ombygningen blev facaderne rensat for hvidtekalk, så hele kirken nu står i blank mur, og kampestenspartierne nederst i skibet er blottede. Store afsnit af navnlig koret er ommuret med nye sten i munkestensstørrelse, lagt i munkeskift; dog er ommuringen af vestgavlen som nævnt af små sten. Et vist fællespræg i bygningen er opnået i kraft af *gesimserne* og gavlenes dekorationer og kamme. Den nymurede korgavl prydes ligesom

Fig. 12. Indre set mod øst o. 1900. Foto i KglBibl. – Interior seen towards the east c. 1900.

våbenhuset af *højblændinger* med trappestik, mens *kammene* over samtlige gavle har top- og fodtinder afdækket med små 'sadeltage'.

Indvendig er væggene som sagt pudset med et tykt lag udglattet cementpuds. Arkader, ribber og hvælvbuer er 'harmoniseret' og står med skarpe hjørner, og også de afrundede kragbånd er som nævnt blevet nyformet i cement. Triumfmuren er muligvis noget ommuret, idet man her savner de hjørnepiller, der tidligere må have båret skibets hvælv.

I det nye, høje *våbenhus* når murene, af moderne munkesten, næsten helt til skibets murkrone. Den brede dør i syd er anbragt i et spidsbuet skjold, og som i det gamle hus er der kun et enkelt vindue, i østsiden, mens vestvæggen optages af en tømret trappe, der fører op til loftsrummet og herfra videre til kirkens loft.

Den firsidede *tagrytter* (klokkespir) over kirkens vestende er trukket lidt fri af gavlen og dennes

murede kam. Den er udført af zinkklædt tømmer og dækkes af et 2,8 m højt, kobberklædt spir (også firsidet og med affasede hjørner), der afsluttes i en stang med vindfløj. Ved en istandsættelse 1965 (ark. Erik Lerbech-Sørensen, Horsens) viste det sig, at zinkbeklædningen var påsat 1882, og at træværket indtil da havde været malet okkergult.¹⁷

Ved en *restaurering* 1967 ved ark. Helge Andreasen, Vejle, reparerede man bl.a. kirkens teglstensfacader, hvori en del forvitrede munkesten blev udskiftet. I forbindelse med omlægningen af korgulvet fjernedes et par trækasser, der var opsat for at skjule syldstenene (jf. ovf.). En *istandsættelse* 2001 (arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen og Bech-Jensen) omfattede hovedsagelig kirkens indre.

Gulvene er 1967 lagt med sekskantede, gule fliser ('mejerifliser'), idet der er bræddegulv under stolene. I våbenhuset ligger firkantede fliser. †*Gulvene* blev 1684 omlagt med 300 nye mursten, der blev fragtet med båd fra Bogen⁷ 1862

Fig. 13. Indre set mod øst. Foto AM 2010. – Interior seen towards the east.

var gulvene dels af røde, dels af gule mursten;⁸ foran alteret var 1854 lagt gule fliser.¹³

Tagværkerne er af fyrretræ, fornyet o. 1870; skibets tagkonstruktion støttes af en langstol. Over koret er bevaret spær af egetømmer med udstemninger til to lag hanebånd med bladede samlinger. På skibets loft er henlagt et stykke af en ældre murrem af eg (ca. 3 m langt).

Tagbeklædning. Kirken var også før restaureringen o. 1870 overalt tækket med tagsten.¹⁸ 1680 nævnes tagstenene på skibets sydside;⁷ efter en storm 1720 var mange sten blæst af kirken.⁹

Opvarmning. Kirken fik elvarme 2001, der da afløste et anlæg med rørovn fra o. 1960. Rummene har kunnet opvarmes siden 1887, da der opsattes en kakkellovn i skibets nordøstre hjørne (jf. fig. 12). Kirken fik elektrisk lys 1922.⁸

Vindfløjen over tagrytteren, fra 1868, smykkes af en lille firbladet roset.

†*Kalkmalede dekorationer.* Kor (hvælvrubberne?) og korbue var 1877 'smukt dekoreret med maling'.¹³ 1908 skulle nichen bag alteret oliemales og dekorationerne i hvælv og kor fornyes, hvor de var beskadiget.¹⁹

Fig. 14. Altertavle 1918, et maleri, Den gode hyrde, skænket af gårdejer N. M. Westergaard og udført af Troels Trier efter Joakim Skovgaard (s. 1387). Foto AM 2010. – *Altarpiece 1918, a painting, The Good Shepherd, donated by the farm owner N.M. Westergaard and painted by Troels Trier after Joakim Skovgaard.*

INVENTAR

Oversigt. Ældst blandt inventaret er den romanske døbefont af granit. Alterstagerne stammer fra o. 1550, prædikestolen i renæssancestil er opsat o. 1625, mens en klokke er støbt 1654 af Johannes Lauridsen i Odense. Af en tidligere (†)altertavle fra o. 1750–70 er bevaret et nadvermaleri. En anden tidligere alterprydelse er et krucifiks fra 1877, der nu hænger på skibets nordvæg.

Altersølvet er leveret 1871 af Frederik Christian Vilhelm Christesen i København, og den nuværende altertavle er et maleri, Den gode Hyrde, der er udført 1918 af Troels Trier efter Joakim Skovgaard og skænket af gårdejer N. M. Westergaard.

Farvesætning og istandsættelser. Kirkerummet har fået sin nuværende fremtræden ved en istandsættelse 2001,

da inventaret blev nystafføret af konservator Bent Jacobsen med en mørkeblå grundfarve, stolestaderne i rødt.

Urørte farvelag på prædikestolen viste 1918 en op-rindelig bemaling på kridtgrund og derover mindst to yngre farvelag. Det ene kan hænges sammen med altertavlefornyelsen o. 1750–70.

1861 blev stolestaderne til dels fornyede og malet i egetræsfarve, mens 'koret, alteret og prædikestolen' blev smukt dekorerede. En ny restaurering 1871 omfattede også det indre, og 1877 var det nævnte krucifiks opstillet på alteret, mens alter, kor og korbue var 'smukt dekoreret med maling'. 1935 satte Troels Trier alteret i stand og gav forslag til farvesætning af det øvrige inventar. Det samme gjorde sønnen Ernst Trier, Vallekilde, ved en hovedrestaurering 1967.

Fig. 15. Altermaleri 1750-70 fra (†)altertavle, tidligere alterprydelse nr. 2 (s. 1388).
Foto AM 2010. – Altar painting 1750-70 from altarpiece.

Alterbordet er et panelværk fra o. 1850, 166×87 cm, 118 cm højt. Det har fortil fire profilkantede højfyldinger, tre på kortsiderne. Mørkegrøn bemaling fra 2001. 1917 var kirkens gamle murede *†alterbord* fjernet.

†Alterklæder. 1683 sagdes klædet at være af broget »fifschafft« (femskift), 1684 af broget fløj. 1720 kaldtes et gammel, sonderrevet alterklæde for 'utjenligt'.⁹ 1846 anskaffedes et nyt alterklæde,¹³ atter 1858, da det skulle være af 'ægte fløj'.¹³ 1862 var alterklædet af karmoisinrødt fløj med guldgalonier,⁸ og 1865 ønskede man et nyt klæde af silke- eller uldføj med kant af ægte guldgalonier.¹³ 1982 udskiftedes 'antependiet'.⁸

1862 var en *†alterdug* af hvid cambric med broderet bobinetsbort (en slags kniplinger).⁸

Altertavlen (fig. 14) fra 1918 er et maleri, Den gode Hyrde, der er skænket af gårdejer N. M. Westergaard og udført af Troels Trier efter Joakim Skovgaard (olie på lærred). Det viser Jesus som en dreng, der sidder omgivet af får ved et vandhul; et af dyrene har lagt sit hoved i hans skød, og bag ham ses en stor hjord. Den kraftige profilramme har kantede, krabbebladsagtige vinger og oventil en krenelering omkring en mandorla med kors og Kristusmonogram. Fra hjørnerne udspringer fire kvadratiske plader med småmalerier af evangelistvæsnerne. Et fodstykke har skåren frak-

turindskrift: »Jeg er den gode Hyrde«, der står forgyldt på sort bund.

På tavlens bagside er noteret: »Denne Altertavle er givet til Klakring Kirke af Gdjr. N. M. Westergaard og Hustru Aar 1918. Tavlen er malet af Troels Trier, Rammen er udført af Snedker Nymond og Billedskærer K. Pærgaard«. Rammens udformning svarer til altertavler med malerier af Joakim Skovgaard i valgmenighedskirkerne i Holstebro (1907) og Gørlev (1909).²⁰ Maleriet er renset 2004.

Tidligere *alterprydelser*. 1) En sengotisk †*altertavle*. O. 1677 oplyses, at der på altertavlen var et billede af en mand, ved hvilket der var skrevet: »S. Erasmus ora pro nobis« (Hellige Erasmus, bed for os), ligeledes et andet billede af en mand med ordene: »S. Dionysius ora pro nobis« (Hellige Dionysius, bed for os).²¹ 1720 og 1726 omtales tavlen som en gammel katolsk altertavle med afgudspåskrift, 'som burde ikke være'.⁹ O. 1770 oplyser antikvaren Søren Abildgaard, at den katolske tavle nu var borte. Han leverer ikke desto mindre i sin notesbog en diminutiv tegning, som ved siden af teksten viser en mand stående med spyd og skjold ved fødderne (en ridderhelgen?).²²

2) En (†)*altertavle* fra o. 1750–70. Bevaret er kun dens *maleri* forestillende Nadveren (fig. 15). Det er naivt udført, i olie på træ, 98×68 cm (lysnin-gen). Man ser Jesus siddende blandt apostlene i færd med at velsigne vinen og brødet, idet han samtidig peger imod Judas, der sidder med sin pengepung i forgrunden til højre. Bred sort ramme med ydre, forgyldt profiliste.

O. 1770 oplyser Søren Abildgaard, at kirkens katolske altertavle var erstattet af en ny, hvorpå sås malede våbener for Reedtz og Levitzau,²² dvs. for Tønne Reedtz (†1743) og Lucie Emmerentze Levitzau, der overlevede ham med 31 år (jf. s. 1291).

1861 blev 'koret' og alteret smukt dekoreret.¹³ 1862 hedder det, at altertavlen sluttede sig 'tæt til muren' og havde et lille billede, der forestillede Den hellige Nadver.⁸ Tavlen må være nedtaget 1877. 1917 lå dens †topstykke med udskårne skyer og stråler på kirkeloftet, mens det bevarede maleri fandtes i et hus nær kirken. Maleriets daværende besidder havde købt det af en mand, der brugte det som låge til sin bageovn. Engang efter

Fig. 16. Krucifiks, 1877, tidligere alterprydelse nr. 3 (s. 1388). Foto AM 2010. – *Crucifix, 1877, earlier altar decoration.*

1917 er maleriet kommet tilbage til kirken, hvor det nu hænger på skibets sydvæg over indgangen.

3) Et *krucifiks* (fig. 16) er fra 1877, med nyere kors. Kristusfiguren, 92 cm høj, hænger i skrånende arme, hovedet er løftet anrørende i vejret, kroppen er svajet, lændeklædet kort, og højre fod er lagt over den venstre. Bemaling med lys hud, brunt hår og skæg, lyseblåt lændeklæde samt grønt kors, der har Pilati ord påmalet i skæringen. 1913 ønskedes et 'nyt bagparti' på alteret i stedet for 'det nuværende klæde',⁸ der vel var ophængt bag krucifikset. Krucifikset er nu ophængt på skibets nordvæg i andet fag fra øst.

Altersølv (fig. 17), 1871, leveret af Vilhelm Christesen, København, og 'skænket af kirkeejeren'.¹³ *Kalken*, 25 cm høj, har cirkulær fod med radiære, spydagtige ornamenter og kantbort i form af små firpas. De cylindriske skaftled er skarptsnoede, knoppen dobbeltkonisk, og det stejle bæger har en spinkel vulst under mundingsranden. På bægerets rand ses guldsmedens stempel (Bøje nr. 1591), et Københavnsmærke »(18)71« og gardeinmærke

for Simon Groth. Under foden er graveret et kronet monogram »FCRS« (for kirkeejeren Frederik Christian Rosenkrantz Scheel), »Klaking Kirke 1871«, samt vægtangivelsen »42¹/₁₆ Lod«. Den glatte *disk*, tværmål 17,5 cm, har på undersiden stemppler og indgravering svarende til kalken.

†*Altersølv*. 1619 omtales kalk og disk, hvortil der anskaffedes 'en serviet' (et †kalkklæde).¹¹ Måske er det samme altersølv, der anføres 1681.⁷ 1683 var kalken 'brækket' og måtte repareres af Rasmus Andersen i Horsens.²³

En *ske* fra 1902,¹⁹ 15 cm lang, er udført i nygotisk stil. Den har cirkulært laf med malteserkors, skaftet prydes af et kors med trekløverender, og på undersiden er med skriveskrift graveret »Klaking Kirke«. Her ses også et Københavnsmærke og yderligere et utydeligt stempel. En †*ske* nævnes 1862.⁸

†*Oblatæsker*. En æske af sort porcelæn med guld kors fra Den kongelige Porcelænsfabrik blev anskaffet 1854.¹³ 1862 nævnes også en (ældre?) 'kasse af drejet træ til alterbrødet'. 1862 optræder en †*alterkande* af sort porcelæn med guld kors.⁸

Alterstager (fig. 18), gotiske fra o. 1550, 36 cm høje, med en usædvanlig stemplet dekoration. Foden har form af en keglestub med krave, skaftet er cylindrisk med tre ringe, lyseskålen svajet med lysetorn af jern. Dekorationen omfatter små

Fig. 18. Alterstager, o. 1550 (s. 1389). Foto AM 2010. – Altar candlesticks, c. 1550.

buefriser, cirkler, blade og neglesnit. En *syvstige* fra 1922, 52 cm høj, er skænket af enken efter lærer og kirkesanger Thomas Lauritzen.¹⁹

†*Alterbøger*. 1681 havde kirken Christian III's bibel, 1683 Christian IV's. Endvidere nævner inventariet 1681 Det Nye Testamente på svensk(!) og en alterbog.⁷

†*Messehagler*. 1683 havde kirken en hagel af 'rødprintet' fløj. 1862 tjente et 'ukomplet' sæt messeklæder af fløj med guldgalonier.⁸

Alterskranke, formentlig 1877, trekvartcirkulær med romanske småsøjler og håndliste / hylde i blank, lakeret eg. 1853 blev †*alterskranken* gjort 10 tommer bredere og beklædt med læderhynder.¹³

Døbefont (fig. 19), romansk af let rødlig granit, 98 cm høj.²⁴ Foden har terningform med et cylindrisk skaftstykke, der ligesom kummens er smykket med en tovvstav. Kummen, tværmål 71 cm, har stejle, glatte sider og en harmonisk fordybning. Spredt på overfladen ses spor af hvid farve. Opsat i skibets nordøsthjørne. 1684 optræder 'en stenfont uden bækken' som tilgang i inventariet,⁷ men det er uvist, om den virkelig var nyanskaffet eller blot ikke hidtil havde været

Fig. 17. Altersølv, 1871, leveret af Vilhelm Christesen, København (s. 1388). Foto AM 2010. – Altar plate, 1871, furnished by Vilhelm Christesen, Copenhagen.

anført. 1862 nævnes fonten som 'en stor kampesten omtrent i facon som et timeglas'.⁸

Dåbsfad, 1889, tværmål 55,5 cm, af messing, glat med et buet felt på fanen, hvori er graveret en fremstilling af Jesus og de små børn. På fadets underside læses »1889« samt en sikkerhedsgraving. 1862 var *†dåbsfadet* 'en messingtallerken med en del figurer'.⁸

En *dåbskande* af tin er fra 1862,¹³ 37 cm høj. Den har klassisk kandeform med svungen hank og et låg, der krones af et bladspir. Foran på korpus er graveret kirkens navn; ingen stempler. En ældre *†dåbskande* af 'kompositionsmetal' (en legering) nævnes 1862.⁸

Krucifiks se fig. 16 og tidligere alterprydelse nr. 3.

Prædikestol (fig. 20), o. 1650, tilskrevet samme snedker som prædikestolene i Urlev og Hornum (s. 1173, 1257). Kurven har fire fag med profilkantede højfyldinger, der på hjørnerne flankeres af glatte, toskanske frisøjler, som har prydbælter med diamantbosser. Postamentet har glatte felter og fremspring med løvehoved (fig. 21b), den

Fig. 19. Døbefont, romansk af granit (s. 1389). Foto AM 2010. – *Font, Romanesque, of granite.*

tilsvarende frise bøjlefremspring med kvindehoved over tandsnit (fig. 21a). Under postamentets fremspring flankerer drejede hængeknopper (fra 1800-tallet?) hængestykkerne, der har form af en stiliseret rulleværskartouche med halvrosen. Under den profilerede gesims løber en bladfrise og et tandsnit.

Prædikestolen står i skibets sydøsthjørne på en bærestolpe fra 1700-tallet og har opgang fra 1877 langs triumfvæggen (trinnene fornyede). En *læsepult* er nyere.

Bent Jacobsens farvesætning fra 2001 har mørkeblå bundfarve og omfatter i felterne vandrette følger af farver, der giver associationer om himmel og jord. De samtidige versalindskrifter på sort bund udgør i første fag citat fra Matt. 21,5, i andet fag fra Mark. 16,6, i tredje fag fra Luk. 6,36-37 og i fjerde fag fra Joh. 15,11.

1726 var 'foden' under prædikestolen 'skrøbelig og forrådneth'.⁹ 1861 blev prædikestolen 'smukt dekoreret',¹³ og 1862 blev dens gesims beklædt med rødt klæde.¹³ 1862 omtales prædikestolen lidt neden for koret som et 'temmelig simpelt arbejde malet med egetræsfarve'.⁸ Samme farve, suppleret med lidt hvidt og guld havde prædikestolen ved Niels Termansens undersøgelse af den 1918, da han kunne konstatere, at prædikestolen havde været malet (mindst) tre gange, ligesom der fandtes oprindelig staffering på tynd kridtgrund.

Stolestaderne, fra o. 1870, har skrå fyldingsryglæn og rundbuegavl med svajede armlæn og udtrækssæder. Oprindelig egetræsmaled, siden 2001 rødmaled.

†Stolestader. I forbindelse med et tingsvidne 1622 om den nedennævnte *†herskabsstol* oplyses det, at der efter dens fjernelse var 'bygget' nye stolestader.²⁵ 1682 udførte en snedker 53 nye stole til kirken, idet de forrige kun var 'nogle løse skamler'.⁷ 1722 var tre af stolenes låger 'sonderbrudte',⁹ 1861 blev staderne 'til dels fornyede' og malet i egetræsfarve,¹³ og 1862 var der 24 egetræsmaled mandsstole og 30 kvindestole alle med en liste til rygstød. Fire mandsstole og seks kvindestole havde plads i koret, og i skibet 'under hvælvene' var gavlene højere end i vest under træloftet.⁸ 1864 blev der opsat *†hatteknager* på skibets sydvæg.¹³

Fig. 20. Prædikestol, o. 1650 (s. 1390). Foto AM 2010. – Pulpit, c. 1650.

†*Præstestole*. 1) Nævnt 1862 som 'præstens lukkede stol', der stod 'i korets nordlige hjørne inden for knæfaldet'.⁸ 2) Til en †præstestol bag alteret blev der 1903 anskaffet en servante.¹⁹ Et panelværk til dens afskærmning er fjernet 2001. En †*degnestol* udførtes 1682⁷ og havde sin plads som pendant til †præstestolen (nr. 1) i korets sydøsthjørne.⁸

Et eller flere sæt †*herskabsstole* for Barritskøvs ejere var opsat i første del af 1600-tallet. En er omtalt i forbindelse med et tingsvidne 1622, hvori der tales om en 'fruestol' og en anden bag ved den til fruens piger. De havde stået i kirken, utvivlsomt forrest i kvindesiden, men var nu »op-tagen og stod neder i Kirken ved Funten«. ²⁵ Det kan være denne herskabsstol men er snarere en lidt senere, der o. 1770 bar våbener for Brahe og

Reedtz,²² dvs. for Frederik Reedtz (†1659) og Birgitte Brahe på Barritskov. Det er vel denne sidste stol, der 1862 kaldes lukket (dvs. med låger) med trægulv og rygstød. Den tjente 'Barritskøvs herskab' og stod 'midt i kirken i såvel mands- som kvindesiden'.⁸

Et †*skab* til opbevaring af messehagelen nævnes 1862.⁸

Pengeblok, o. 1862, jernstøbt, 86 cm høj, bestående af en sekssidet boks med pengeslids over en balusterformet stamme. Sortmalet, svarende til blokke i Barrit, Vrigsted og As. 1862 omtales den støbte jernblok med tre låse til de fattiges penge.⁸ Opsat i våbenhuset inden for yderdøren. Samme år nævnes en ældre †*pengeblok* 'og en sten til samme'(?).⁸

Fig. 21a-b. Prædikestol, o. 1650, detaljer, kvindehoved og løvehoved (s. 1390). Foto AM 2010. – *Pulpit, c. 1650, details, woman's head and lion's head.*

En *†klingung*, der endnu eksisterede 1966, omtales 1862 som 'en pungtavle med sølvbjælde' tilføjede med en lakeret *†pengebøsse* af blik.⁸

Orgel (jf. fig. 22), 1978, med seks stemmer, ét manual og pedal, bygget af Jensen & Thomsen, Hillerød. Disposition: Manual: Gedakt 8', Fugara 8', Principal 4', Rørfløjte 4', Gemshorn 2'. Pedal: Subbas 16'. Koppel M-P. Orgelhus i blank eg. På podium i kirkens vestende.

†Orgler. 1) 1905, bygget af Emil Nielsen, Århus,²⁶ for indsamlede bidrag fra menigheden.²⁷ Dele af orglet fandt 1939 genanvendelse i Skorup Kirke.²⁸

2) (Fig. 23), 1928, med fire stemmer, bygget af A. C. Zachariasen, Århus,²⁹ med genanvendelse af piber fra forgængerinstrumentet. Disposition: Bordun 16' (fra Fs), Principal 8', Salicionale 8', Fløjte trawers 4'; oktavkoppel, svelle. Pneumatisk aktion, keglevindlade. På podium i kirkens vestende, opstillet i to orgelhuse, flankerende vestvinduet. Bælganlægget var placeret i det nordre hus og resten af instrumentet i det søndre. Spillebordet var anbragt i nordsiden af det søndre hus. Begge huse havde facader med pibeattrapper af sølvbronzeret zink.³⁰

Salmenummertavler, fem ens fra 1913,¹⁹ 83×51 cm, med over- og underprofil samt et svajet topstykke. Nu sortmalede med hvide hængecifre af letmetal.

Præsterækketavler, to ens, fra o. 1900 og o. 1981, 207×112 cm. Tavlerne har kannelerede sidestykker, hjørnerosetter og en lille topvolut samt sort skriveskrift på hvidgul bund; rammen står sortmalet. Opsat i kirkens vestende, på nord- og syd-væggen.

Lysekroner, fire ens i barokstil, er ophængt i skibet og vestenden.

Et *†kirkeskib* var skænket 1900 af folketingsmand Niels Kristian Nielsen-Grøn, Klakring (†1918).⁸

Klokker. 1) Fig. 24), 1654, støbt på kirkens regning og med sognefolkenes tilskud af Johannes Lauridsen i Odense. Klokken, der måler 82 cm i tværmål, har profilering ved overgangen til slagringen og om halsen en latinsk versalindskrift, der foroven kantes af en bladbort: »Deo ter opt(imo) max(imo) honori necnon ecclesiae klakeringensis coetvi pietatis/ incitamento sacrae aedis svmpti-

Fig. 22. Indre set mod vest. Foto AM 2010. – Interior seen towards the west.

bvs et parochianorum symbolis hanc campam fudit Lavrentius(!) Ioannis Otthoniae anno 1654» (Til den treenige Guds ære og til Klakring Kirkes menighed som tilskyndelse til fromhed støbte Johannes Lauridsen i Odense 1654 denne klokke på kirkens regning og ved sognefolkets tilskud). 1862 hang klokken ved kirkens østende i en 'klokkestol af eg, som er næsten lige så høj som koret'.⁸ 1867 fik den plads i tagrytteren, og siden 1998 er den nedtaget og opstillet i kirkens vestende. 2) 1998, tværmål 95 cm, med lister og versalindskrifter. Om halsen: »Støbt til Klakring Kirke af Eijsbouts i Holland i året 1998«, på legemet: »Ære være Gud i det højeste og på jorden fred i mennesker, der har hans velbehag« (Luk. 2,14). Samtidig vuggebom af egetræ. I tagrytteren.

†Klokker. 1681 omtales en klokke i 'tårnet', 1682 i et 'klokkehus' på kirkegården (jf. s. 1377).

GRAVMINDER

Kirkegårdsmonumenter. 1) *Gravfliser*, o. 1779, over Ingeborg Carstens Datter, ★... Hun blev i sine ægteskaber velsignet med ti børn, boede og døde i Klakring 1779 i sin alders 53. år. To ens fliser af grå kalksten, 43×43 cm, med fortløbende indskrift i indhugget skriveskrift. Stenene kan have været indfattet i en ramme af træ, som det ses ved kirkegårdsmonumenter nr. 4 og 5 i Stouby Kirke (s. 1241 f.). De to fliser blev 1967 nedtaget fra kirkeloftet og nedlagt i våbenhusets gulv.

2) O. 1846, over Ane Malene Brøndum, ★21. febr. 18.. i Hellbergs Mølle, †3. aug. 1846. Støbejernskors, 110 cm højt, med enkle nygotiske ender, øverst en sommerfugl, nederst versalindskriften: »Støbt af Stallknecht Horsens«. På Brøndums familiegavsted øst for koret.

Fig. 23. †Orgel nr. 2, bygget 1928 af A. C. Zachariasen, Århus (s. 1392). Foto Annelise Olesen 1974. – †Organ, built in 1928 by A. C. Zachariasen, Århus.

3) O. 1846. »Gravminde ved en elsket Søn's Grav«, over ungkarl Peder Hansen Due, *26. dec. 1810 i Vesterbygaard, †2. dec. 1846 sammesteds i hans alders 36. år. Mindeord af dybtsørgende forældre Iørgen Winther og Maren Nielsdatter. Støbejernskors, 144 cm højt, med trepasender, øverst en sommerfugl. På Vesterbygaards gravsted sydvest for våbenhuset.

4) O. 1854, over Maren Brøndum, *11. nov. 1844 i Helbergs Mølle, †24. juni 1854 sammesteds. Støbejernskors, 95 cm højt, med enkle nygotiske ender, den nedre med et anker, den øvre med en klassisk klædt kvinde, der betragter en urne.³¹ Tværarmene har bladværk. På Brøndums gravsted øst for koret.

6) O. 1855, over Maren Nielsdatter, *1783 i Ravnsborg, gift med gårdejer Hans Iørgensen Due i Vesterbygaard, blev moder til to sønner og en datter, hvorefter en søn modtog hende hisset. Gift 2. g. m. gårdejer Iørgen Madsen Vinther, †10.

marts 1855 i Vesterbygaard. Støbejernskors, 143 cm højt, med nygotiske trepasender. I øvre arm et håndtryk, i den nedre et anker, korsstammen har cirkulær udvidelse til teksten, der omfatter citat fra Ap. G. 10,4. På Vesterbygaards gravsten sydvest for våbenhuset.

6) O. 1857, over gårdejer Jørgen Madsen Winther, *1776, †21. maj 1857 i Vesterbygaard. Støbejernskors, 134 cm højt, med gennembrudte bladværksender, på øvre arm et håndtryk, på den nedre et anker. På Vesterbygaards gravsted sydvest for våbenhuset.

7) O. 1868, over Bodil Maren Brøndum, *11. nov. 1841 i Hellbergs Mølle, †22. dec. 1868 sammesteds. Støbejernskors, 138 cm højt, svarende til nr. 6. På Brøndums familiegravsted øst for koret.

8) O. 1869, over Barbara Sophie Brøndum, *8. feb. 1838 i Hellbergs Mølle, †18. jan. 1869 sammesteds. Støbejernskors, 135 cm højt, svarende til nr. 6 og 7. På Brøndums familiegravsted øst for koret.

Fig. 24. Klokke nr. 1, 1654, støbt af Johannes Lauridsen i Odense (s. 1392). Foto AM 2010. – Bell, 1654, founded by Johannes Lauridsen in Odense.

9) O. 1878, over Christen Harreboe Schmidt, *14. febr. 1798, †10. aug. 1875 og hustru Christiane Schmidt f. Jensen, *2. maj 1802, †10. juni 1878. Sandstensgrotte, nu uden kronende kors, 80 cm høj. Indfældet hvid marmorplade med antikvaskrift; foroven forvitret medaljon i samme materiale og forneden et felt med vedbend. På gravstensmuseum i kirkegårdens sydøstre del.

10) O. 1910, over gårdejer Jens Hansen Pærgaard, *5. nov. 1817 i Klakring, †18. april 1890 sammesteds, og hans hustru Margrethe Katrine Mikkelsdatter, *9. nov. 1821 i Vrigsted, †11. jan. 1910 i Asløkke. Stele af hvidt marmor på sokkel af nopret sandsten, 120 cm høj. Indskrift med indhugget antikva, foroven medaljon med kors, anker og hjerte, på soklen indfældet hvid marmorplade med vedbend.

†Kirkegårdsmonumenter. 1) 1600-tallet? 1890 fandtes der rester af et †gravtræ på en af kirkegårdens grave. Det omtaltes da som nogle 'trækævlér', hvorpå der tidligere skulle have kunnet ses 'noget udskåret og en inskription'. Nu lignede det bevarede blot 'to stykker favnebrænde med mos på' (jf. kirkegårdsmonument nr. 1).

2) (Fig. 25), o. 1860, over ukendte. Monumentet, af smedejern, 120 cm højt, bestod af en stander med volutbøjler, der holdt en oval skriftplade med håndtryk. Herunder timeglas og øverst en kronende vase. Sml. lignende smedejernsmonument i bl.a. Hornum (s. 1262) og Glud Kirker.

3) O. 1862, over forhenværende gårdmand Rasmus Hansen, †1862, i Klakring og hans hustru Juliane Frederikke Knudsdatter, †1869 sammesteds. Smedejern, ca. 130 cm højt, stort set svarende til nr. 2. Sort antikvaskrift på hvid bund med 'en grøn gren omkring' samt forgyldte detaljer.³²

KILDER OG HENVISNINGER

Vedr. arkivalier for Vejle Amt i almindelighed henvises til s. 56–58, vedr. litteratur til s. 59–62. Endvidere er benyttet:

Arkivalier. RA. *Barritskov arkiv*, papirbreve. *Kirkens arkiv*. Synsprotokol 1862 ff.

NM. *Håndskrifter*. Fr. Uldall, *Om de danske landsbykirker* VI, 259–61 (1894). *Indberetninger*. J. B. Løffler 1879

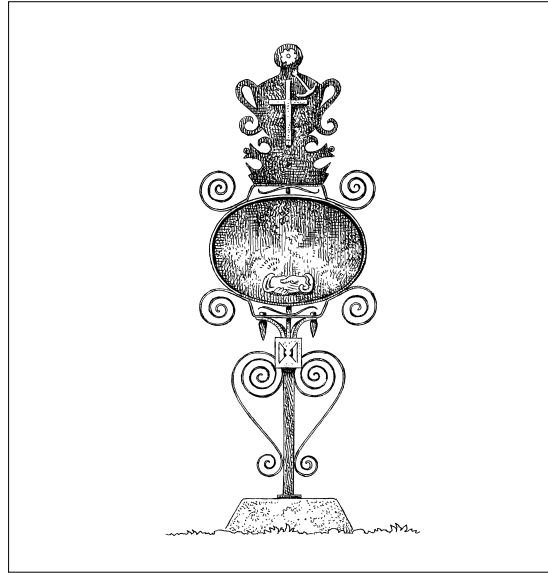

Fig. 25. †Kirkegårdsmonument af smedejern, o. 1860, over ukendte (s. 1395). Tegning af Aage Jørgensen 1953. 1:20. – †Churchyard monument, wrought iron, c. 1860, deceased unknown.

(bygning, inventar), sognepræst Chr. M. Kragballe 1890 (gravminder), N. J. Termansen 1918 (inventar).

Tegninger og opmålinger. NM. Tegning af kirkegårdsmonument af smedejern ved Aage Jørgensen. Tryk af opmålinger af kirken (facader, snit og tagrytter) ved E. Lerbech-Sørensen 1960. Tryk af opmålinger af kirken (plan og snit) ved arkitektfirmaet Vilhelmsen, Marxen og Bech-Jensen 2001.

Historisk indledning ved Mogens Kragballe og Niels Jørgen Poulsen, bygningsbeskrivelse ved Niels Jørgen Poulsen, inventar og gravminder ved Ebbe Nyborg og orgler ved Ole Beuchert Olesen. Engelsk oversættelse ved James Manley, oversættelse fra latin ved Peter Zeeberg. Redaktionssekretær Heidi Lykke Petersen; teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedso. Redaktionen afsluttet 2011.

¹ *Kronens Skøder* II, 590–92.

² LAVib. *Viborg landstings skode- og panteprot.* Tinglyst 27. marts 1704 (fol. 346b f.).

³ *KancBrevb* 9. nov. 1563 og 26. nov. 1579 samt *Kronens Skøder* I, 222.

⁴ *KancBrevb* 8. marts og 3. april 1634.

⁵ RA. *Barritskov arkiv*, papirbreve. De to mænd var stævnet af Manderup Holck til Barritskov; hans nærmere rolle i sagen kendes ikke.

⁶ *DaKirkelove* III, 537–38.

⁷ RA. *Rentekammeret. Reviderede rgsk.* Kirkeregnskaber 1680–94. Århus Stift (571).

⁸ Synsprotokol 1862 ff.

⁹ LAVib. *Århus bispearkiv*. Kirkesyn 1719-26 (C 3. 1168).

¹⁰ LAVib. *Bjerre Hrd.s provsti*. Synsprotokol 1803-18 (C 35A).

¹¹ RA. *Lensregnskaber*. Stiernholm Len. Kirkeregnskaber 1614-15.

¹² *Klakring Kirke*, folder i kirken uden år. I det lille hus boede 1850 ni mennesker.

¹³ LAVib. *Bjerre-Hatting Hdr.s provsti*. Synsprotokol 1833-1901 (C 36.4-7).

¹⁴ Hodde Kirke (*DK Ribe* 1470) er et eksempel på et sådant, smalt langhus.

¹⁵ Hodde Kirke er foreslået dateret til o. 1300, Ho til o. 1450.

¹⁶ En sær lodfuge i nordmuren, knap 3 m fra det nordvestre hjørne (1-2,5 m over terræn), kan være en forberedelse til en senere opgivet åbning.

¹⁷ Korrespondance i NM.

¹⁸ Når det 1852 hedder, at 'blytaget er fornyet' må dette formentlig have indskrænket sig til tagrygning og skotrender.

¹⁹ LAVib. *Bjerre-Hatting Hdr.s provsti*. Synsprotokol 1901-22 (C 36.3).

²⁰ *DK Holbæk* 1213-15 og *DK Ringkøbing* 319.

²¹ *ResenÅrh* 135. Jf. også *HofmFund* IV, 757.

²² NM. Søren Abildgaards notesbog IV, 46.

²³ Note 7. Jf. Sven Fritz, »Rasmus Andersen, guldsmed i Horsens 1682-1693«, *Den Gamle Bys Årbog* 1970, 65-85.

²⁴ Fonten er ikke medtaget i Mackeprang, *Døbefonte*.

²⁵ RA. *Barritskov arkiv*, papirbreve.

²⁶ Nordjyllands Orgelbyggeri i Aalborg ved Emil Nielsen: Fortegnelse over leverede Orgler, o. 1920, i Den Danske Orgelregistrant. If. meddelelse fra organist Palle Jochumsen var Emil Nielsens firmanavneskilt tidligere monteret på $\dagger$ orgel nr. 2.

²⁷ Note 8. I Skorup Kirke, hvor dele af orglet senere fandt anvendelse, læstes følgende inskription i orglets indre: »Dette Orgel er bekostet af Klakring Sogns Beboere og opsat i juni 1905, da Fr. Melbye var Sognepræst og Frands Holm Kirkesanger og Organist«.

²⁸ Jf. *DK Århus* 3386. Det var således ikke hele orglet fra Klakring Kirke, der opstilledes 1939.

²⁹ A. C. Zachariasen: Fortegnelse over leverede orgler, i Den Danske Orgelregistrant.

³⁰ Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.

³¹ Jf. Kryger, *Studier* 166.

³² Søren Knudsen, "Om de gamle haandsmedede Gravkors i Bjerre Herred", *ÅrbVejle* 1919, 100. Søren Knudsen tilskriver monumentet smeden Otto Jørgensen i Glud, der stammede fra København.

KLAKRING CHURCH

Building. The modest church, built in brick, is one of the youngest in the region and was presumably not built until c. 1400. It was given its present appearance by a rebuilding and restoration in 1868-71, probably under the supervision of the architect Vilhelm Carl Puck. The building consists of a High Gothic chancel and nave, built in two stages, as well as the bottom part of a Late Medieval tower in the west, which lost its top floors in 1579. In the south a more recent porch replaced an older one c. 1870. Over the west gable of the church a ridge turret with the bell was set up in 1868.

The ground plan of the brick church, despite the date of its erection, is traditional Romanesque, but windows in the north side have been renounced. The construction began with the oblong vaulted chancel, which was presumably intended as the eastern end of a narrow nave. The nave had beamed ceilings until it was covered by a vault c. 1500.

Oldest among the *furnishings* is the Romanesque font of granite. The altar candlesticks are from c. 1550, the pulpit in Renaissance style was erected c. 1625, while a bell was founded in 1654 by Johannes Lauridsen in Odense. Of an earlier ($\dagger$) altarpiece from c. 1750-1800 a Eucharist painting has been preserved. Another earlier altar decoration is a crucifix from 1877, which now hangs on the north wall of the nave.

The altar plate was supplied in 1871 by Vilhelm Christesen in Copenhagen, and the present altarpiece is a painting from 1918, The Good Shepherd, by Troels Trier after Joakim Skovgård and donated by the farm owner N.M. Westergaard.

The church interior was given its present appearance by a refurbishing in 2001, when furnishings were redecorated in a dark-blue ground colour, with the pews in red.

Of *sepulchral monuments*, two tomb slabs from c. 1779, which once had $\dagger$ framing of wood, can be mentioned.